

I BOW BEFORE TOMORROW'S AUDIENCE

Zsuzsanna Illés talked with Munkácsy Prize-winning painter and sculptor Iván Szkok about the essence of talent, about abstract non-figurative representation and the art of the future, about becoming the Sun as a life goal and about creating the image of the Creator.

▼ Interjú a gellérthegyi műteremben. Fotó: Füzes András

ÉN A HOLNAP
NÉZŐJE ELŐTT
BORULOK LE...

▲ Szkok Iván portréja, rajz: Füzes András

INTERJÚ SZKOK IVÁN MUNKÁCSY-DÍJAS FESTŐ- ÉS SZOBRÁSZMŰVÉSSZEL

Szöveg: **Illés** Zsuzsanna

Fotók: **Szkok** Iván-archívum, **Füzes** András, **Szigeti** Tamás / mta.hu

► **Nagyon fontos az ön számára, hogy a tehetségek láthatóvá váljanak. Talán a tehetség küldöttének, őrzőjének is nevezhetném.**

A tehetség számomra a hitelességet jelenti. Ha a versmondó nemcsak a verset szavalja el, hanem megmutatja a költői szándékot, habitust, az a tehetség. Az a tehetség, a hitelesség okán.

Tegnap egy nagyon kedves ismerősöm volt itt, és arról beszélgettünk, hogy van-e Isten. És megállapodtunk, hogy van. Mert ez a világ annyira csodálatos, a nagysága és a kicsisége, a mikrovilág, hogy ez az életút, amit én bejártam, az most bele fog férni egy riportba. De ugyanígy elképzelhető az, hogy ez a szoba, ez a ház, ez a tőmb belefér egy borospohár kelyhébe. És ha hiszünk a fizikusoknak, akkor lehet, hogy belefér az egész világ. Nem lehet véletlen. Ha el tudjuk képzelni, hogy ez véletlenül lett így, akkor azt is el tudjuk képzelni, hogy egy Chicago környéki ócskavastelepet fölkap egy forgószél, és mire leteszi valahol a távolban Floridában, egy repülőgép lesz belőle, vagy egy versenyautó. A valószínűsége nagyon kicsi.

Én onnan tudom, hogy van túlvilág, hogy munka közben egyszerűen érzem, hogy ha nincsenek is itt körülöttem a legnagyobbak: Michelangelo vagy Verocchio, akkor is látják, hogy mit csinálók, és misztikus módon fogják a kezemet vagy a mintázófát, és belejavitanak, mert én nem is tudnám megcsinálni egyedül. Úgy érzem, hogy nem vagyok egyedül. És ők mosolyogva egymás között megbeszélnek: „- Figyeled azt a kollégát ott a Gellérthegy aljában? – Persze, már régóta nézem.” Szerintem örömeiket találják abban, amit csinálók. Talán olyan rajzi adottságom van, hogy ha olyan világba születek, hogy a szomszédban dolgozik Michelangelo meg Verocchio, akkor Michelangelo annyira örült volna nekem, ha én vagyok az inasa, a segédje! A vizuális hallásomra büszke vagyok.

Fiatalon Brüsszelben voltam a Királyi Akadémia vendégeként. Hatalmas műterem, mint egy kisebbfajta repülőgéphodály, és nem úgy, mint nálunk a főiskolán, hogy a női modellt beállítottuk

A gellérthegy műteremlakásban fogad az idős mester. Szeme fiatal, mosolya élet-erős. Épp *A lovagkor apoteózisa* című szobrán dolgozik, mondja lelkesen, tele van energiával. Fent a magas falakon, s lent a földön egymásnak döntve sorakozik a rengeteg mesteri alkotás, róluk eleven tüzzel néznek ránk az alakok, s tekintetük megpihen egy időre a mesteren, majd újra mozgásba lendül, ahogyan az alkotó eltervezte.

a terem egyik végében, ha két modell volt, akkor esetleg a másikat az ellentétes oldalon. Hanem olyan beállítások voltak, mint egy hatalmas nagy flamand csendélet gyümölcsökkel, hangszerekkel, Chardin vörösréz üstjeivel, állatokkal, és négy-öt modell. A férfi Jan van Eyck *Arnolfini házaspár* családfőjének kalapjában, a hölgyek körülötte, vagy az egyik fekszik az asztalon, szóval varázslatos volt. Azonnal leültem dolgozni, nálam volt az ecset meg a festék, egyből fölraktam, de úgy emlékszem, olyan ihletettséggel vagy biztonsággal, mint ahogy el tudom képzelni, hogy Picasso vagy Szalay Lajos rajzolt volna. És egyszer csak látom, hogy a csendélet mögül eltűnnek az arcok. Kiderült, hogy körém gyűltek, és figyelték, hogy én mit művelek. És ez döbbenetes érzés volt.

Amikor megszületik egy tehetséges gyerek, átjön a szülőcsatornán, az a gyerek, ha tehetséges, akkor körülbelül száz dologban tehetséges, mint ahogy mondjuk a reneszánsz polihisztor zseni, Leonardo. Most azt fájjalom, hogy a világunk olyan, hogy ha megszületik egy tehetséges gyerek, akkor bezippantja a matematika, a fizika, a politika, a diplomácia, az orvoslás világa.

► **Mesélne arról, hogyan kezdett rajzolni?**

Amikor 3-4 éves voltam, nagyon sokat szenvedtem a fülemmel. Így szobafogságra voltam ítélve a betegség okán. Ceruzát adtak a kezembe, és értékes könyvek első meg hátsó lapjait tépték ki nekem, hogy a háború után nem sokkal tudjak rajzolni. Az általános iskolában értem az első dicséretet. Kismartoni tanár úr megállt a rajzom fölött, és éreztem, hogy perceként át

figyeli, mit művelek. Hatodikos koromban Szabadi tanár úr, akiről Visegrád környékén köztudott volt, hogy amatőr művész, fest és komoly művészeti feladatokat teljesít, engem bizott meg azzal, hogy fessem meg a díszletet az *Égig érő fa* című iskolai színdarabhoz. Rajzoltam, festettem, portrékat, tájképeket, míg egyszer Szabadi tanár úr azt mondta az osztály előtt, hogy gyerekek, igen, érdekes a tehetség, például Iván jobban rajzol, mint én.

Amikor a bolgár kulturális és művészeti állami bizottság megcsinálta a trák kincsek kiállítását a Szépművészetiben (1978), akkor a magyar állam szerette volna viszonzni ezt a gesztust, és velem egy másolatot festettek Jan Matejko: A várnai csata című festményéről. Kérdezték, hogy mennyi idő alatt fogom ezt lemásolni,

▲ *A lovagkor apoteózisa*, 2023

és mondtam, hogy pontosan annyi idő alatt, amennyi idő alatt azt Jan Matejko megfestette. Úgy gondoltam, hogy én kitárom a mellkasomat vagy megnyitom a koponyámat, és beszívom vagy átölelem Jan Matejko lelkét, pontosan ugyanazzal a grafológiával vagy kézírással, ahogy az aláírást szokták odafirkantani (minden kép a művész egy aláírása). Akinek egyénisége van, annak nem kell aláírnia a képet, mert kilométerről látjuk, hogy Chagall. A modern osztály vezetője azt mondta, hogy egy fél évig fog tartani a kép másolása. A képet 2-3 hét alatt lemásoltam. Jött a zsűri, azt mondták, hogy bámulatos. De az osztályvezető a képet meg sem nézve azt mondta, hogy ez nem létezik, ezen a képen még hónapokig lehet dolgozni. Nekem a Királyi Akadémiára kellett mennem, ezért megbeszéltem a teremőrökkel, hogy a palettámra, ecseteimre, az állványon a képre vigyázzanak, és ha jön az osztályvezető, akkor mondják, hogy dolgozom, csak most kimentem meginni egy kávét, elszívni egy cigarettát a Hősök terére. Két hónap múlva visszajöttem, és mondtam az osztályvezetőnek, hogy tessék jönni, most nézze meg a képet. Följött, és azt mondta: Na, látja Iván, mégiscsak nekem volt igazam. Főiskolás éveim alatt belőlem is absztrakt-nonfiguratív festőt akartak csinálni, és belekerültem annak bűvöletébe. Amikor befejeztem a főiskolát, akkor számvetésre határoztam el magam. Úgy gondoltam, hogy én ezt a kiegyezést a korról nem akarom csinálni, én hasznossá akarok válni.

> Kifejtené, mit gondolt az absztrakt-nonfiguratív festészetéről?

Nekem az a bajom a mostani divattal vagy az absztrakt-nonfiguratív cunamijával, ami elborítja a világot, hogy én naponta kapok 8-9 kiállítás meghívót, aminek a többsége valami absztrakt-nonfiguratív meggyőződés nélküli valami. Amit lehet barkácsolni. Sváby Lajos barátom ezt úgy hívta, hogy barkácsolás. Oda jutott a művészvilág, hogy a gúny tárgyává zülött, általános lett a gúnyolódás: ilyen én is tudok csinálni. Igen, ez valami műalkotásnak látszó tárgy. Én azt mondom, valami intellektuális giccs. Mert van előzménye, persze, a nagy háborúk, a nagy háborúk élménye. Hogy megértsük az absztrakt-nonfiguratívot, ahhoz ezt az élményt kell megérteni. Amikor művészettörténetet tanítottam az I. Istvánban, akkor így magyaráztam a gyerekeknek. Tegyük fel, hogy komoly bajom van, egy végrendeleten el kell gondolkodnom. Megyek haza, és látom, hogy a nagy vásznakkal én semmit nem tudok csinálni már, pláne a kis ecsetekkel, nincs rájuk szükségem. Ott volt a festék, a vödör, és arra gondolok, hogy hát akkor a végrendeletem úgy kezdődik, hogy pusztuljon velem minden, és szétfrocskoltam a festéket a falra, meg amit lehet, bemázoltam, jöjjenek az egyszínű festmények, mert másra már nincsen időm. A halál közelsége, elkerülhetlensége miatt. Vagy így is magyarázhatnám. Tegyük fel, hogy a II. világháborúban az amerikai légierőnél szolgálok, és Dover mögött van a repülőtér, ahonnan fölszállunk

◀ Utolsó közös kép, 2022
Fotó: Szigeti Tamás

a németek által megszállt területek bombázására. Úgy bombáztuk Rotterdamot éjjel, teljes elsötétítéskor, hogy navigálni kellett, megkerülve a német léghárító ütegeket. Rotterdam mögé repültünk, és akkor mondtam Jackson Pollocknak, hogy Pollock örmester, akkor tessék kioldani a bombákat. Kioldottuk a bombákat, és gyönyörűen ragyogtak fel a bombafények, ez a fény, mint valami nyaklánc vagy a rózsafüzér gyöngyszemei. És azt is láttuk, hogy ahogy Rotterdam közepébe érünk, leesett a bomba, és a gótikus katedrális, amit évszázadokon keresztül építettek és műalkotás, az omlik össze. És nekem akkor fájdalmas élmény volt Rotterdam bombázása meg a katedrális összeomlása, mint amilyen gyönyörűséges élmény lehetett azt megépíteni. Ha e katedrális építése művészettörténet, akkor a rombolása is az.

Vagy van egy nagy nemzetiszínű lobogó, ami valakiket zavar. No, a gyerekekkel a pirosat felibe hajtottuk, hogy legyen keskenyebb. Na de az is sok volt, akkor annyira visszahajtottuk a pirosat, hogy akkor már fehér-zöld lett. De az meg egy focicsapat jelvénye, akkor a zöldet is visszahajtottuk, és lett egy fehér vászon, amit keretre lehetett feszíteni, és az lett, amit Malevics csinált, a fehér négyzet. Mindent, amibe bele lehet kötni, azt kizártuk.

A fehér négyzet. Érezzük, hogy egy demokráciában nem létezik olyan kormányzat, vagy olyan kormányzati döntés, amit az ellenzék helyeselné. A fehér négyzet ideológiája. Én azért nem tudom magamévá tenni a fehér négyzetet, mert én a fehér négyzetet csak folytatni tudom. Oly módon, hogy magam elé veszem, mint egy lehetőséget, mint egy szüzi felületet, és festek rá egy remekművet. Aki nem tud festeni, az megmarad a fehér négyzetnél. Nekem az a vitám az absztrakt-nonfiguratívval, hogy előregedtem, mert az úttörői már régen meghaltak. Természetesen az első és a második világháború élményéből táplálkoztak, abból született, de a progresszivitását mára elvesztette. Ugyanakkor rengeteg pénz van benne, örületes pénz. Az általam leginkább tisztelt absztrakt-nonfiguratív festő Pierre Soulages, aki feketékkel fest fekete képeket, literszám

◀ Álom, 1984

használja a festéket, rányomja a vászonra, széles ecsettel, spaklival meghúzza, bődületes ereje van. Mert kifejezi azt a mozgósítást, amivel a német tigriseket lehetett a csatába küldeni vagy a katonák százazreit. Cinizmus kell hozzá, hogy nem megyek el napi nyolc órában dolgozni, hiszen művész bárki lehet, és ugye a második világháború megteremtette a cinizmus minden ágát, például a katonaszökevény is az. Ezek a kollégák elhagyják a főparancsnokot. Számomra az isteni személy tényleg valamilyen absztrakt fogalom. Michelangelo főműve nem lehet az az előregedő férfialak, aki Ádám ujjához ér, hanem valami szublimált szellemiség. Aki számomra leginkább meg tudta fogalmazni ezt az istenfogalmat, mondjuk Rembrandt.

▲ Dr. Supka Magdolna, 2005

A teremtményre fókuszált, az emberre, megfestette a tékozló fiút, és én elbögtem magam előtte állva az Ermitázsban. Ennyi év után az eredendő élmény már kikopott, az első és második világháború élménye. Különböző trükkök és barkácsolások jelennek meg, természetes, hogy ragyogó üzleti vénával be lehet rántani ezeket a műalkotásokat a pénzmosás világába. Ezek a művek olyanok, mint egy nagy méretű bankjegy.

Szokták mondani, hogy a modern művészet úgy fekszik a ravatalon, mint egy hulla, és a körmei még nőnek. Tehát valameddig még tart ez a dolog, szerintem én nem biztos, de ti még meg fogjátok élni, hogy ez a lufi egyszer csak kipukkan, mint a piramisjáték.

Én a holnap nézője előtt borulok le...

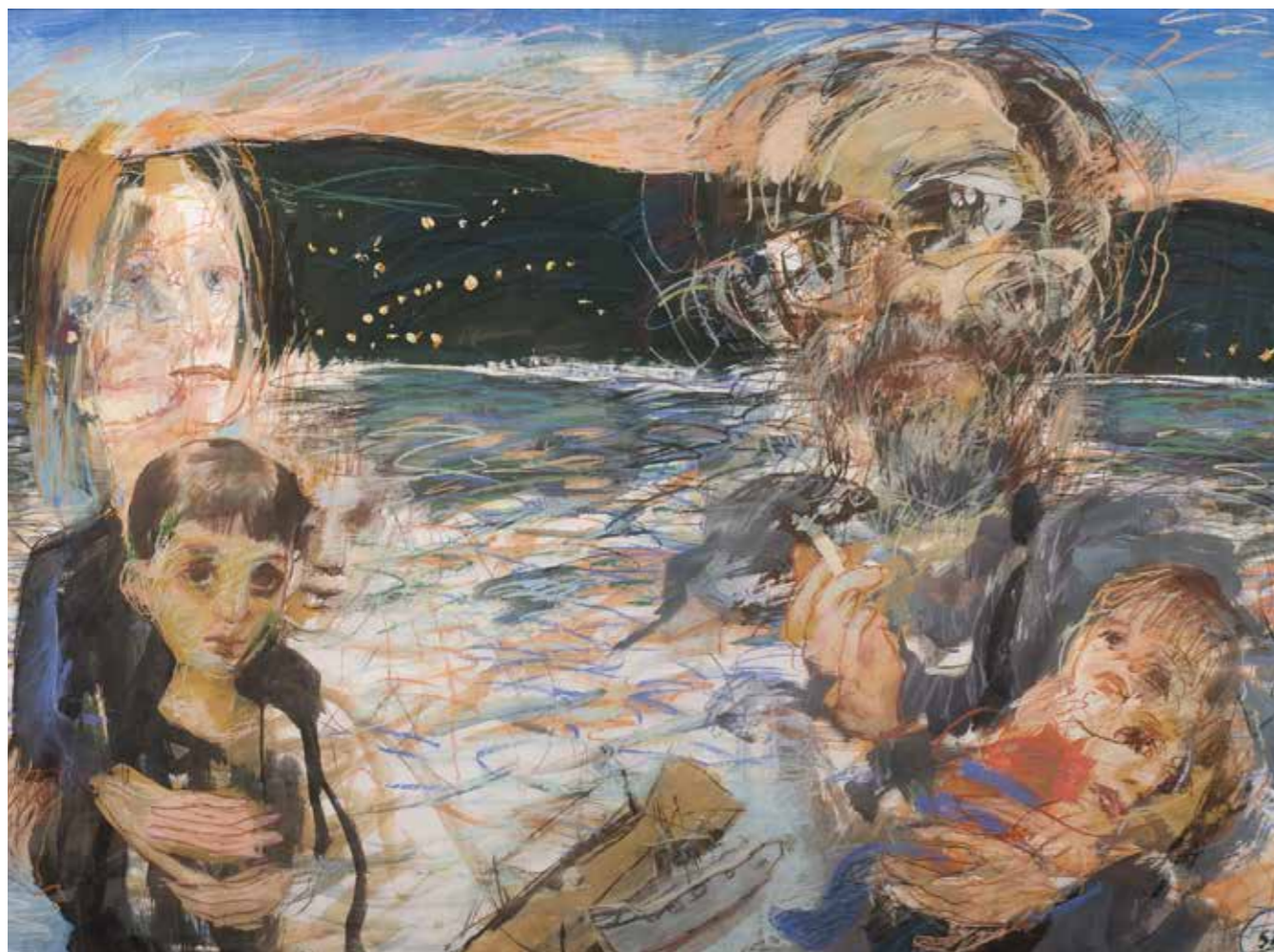
Kis Lacus előtt is ott a fehér vászon. Húz egy vonalat, máris letörli, húz másodszor egy másikat, azt is letörli. Megküzd a remekműért. Óra végén marad a fehér vászon. Affektálja a művet, ahogy Sváby Lajos mondta. Az öngyilkosság kódolva van a modern művészetben. Hogy ez egyetemes öngyilkosság lesz-e, és tényleg nem kerülhetjük el a harmadik világháborút, azt nem tudom, de hogy nagy katarzisz előtt vagyunk, az hétszentség.

> Hogyan fogalmazná meg ars poeticáját?

1974-ben önálló kiállításom volt a Műcsarnokban a legfiatalabb művészként, és egyórás önálló műsorom az egyetlen tévécsatornában, illetve egy kiállításom a Stúdió Galériában. Körülbelül 30 ezer ember látta a kiállítást. A Művészet című folyóirat 1974-es számában leközölte az ars poeticámat. Valahogy így mondtam: Mi az izmus? Az izmus azon túl, hogy irányzat, magyarul úgy fogalmazható meg egy szóval, hogy csak. Mi a kolorizmus? Csak a szín. Mi a futurizmus? Csak a mozgás. Mi a kubizmus? Csak a forma. Mi a szocreal? Csak a szocializmus iránti elkötelezettség. Ahány csillag az égen, annyi izmus létezik matematikailag. Pontosabban, ahány jelzője van a világnak, annyi izmus képzelhető el. De gondoljuk meg, a csillagos ég alatt alig látunk. Én a reggelt várom. Engem a nap jellemez. Én nappá akarok válni. Mert amikor felvirrad, onnantól van szín, forma, kifejezés, tartalom, életcel.

> Hogyan fogalmazná meg a saját stílusát?

Mi a stílus? Bernard Shaw azt mondja: a stílus, az a mondanivaló. Akinek van mondanivalója, annak van stílusa. A stílus határfokát az szabja meg, hogy az illető mennyire biztos a maga igazában. Én egyre biztosabb vagyok a magam igazában. És ily módon rátalálok azokra a kollégákra, akik hozzám hasonlóan gondolkodnak és alkotnak. Így az egymásra találás szinte könnyű, bár annyiból nehéz, hogy nagyon kevesen vagyunk. Az én portréfestészetem, az a két szem, ahogy az rám néz, az a szemkontaktus. De úgy is lehet szemkontaktus, hogy szinte nem is tudunk egymás szemébe nézni. Ha

▲ Itt a komp, 2004

túl messze van a modell, akkor nem éri a nap melegét. Korábban úgy volt, hogy modell, tábla, művész. Én annyit változtattam, hogy tábla, modell, művész. Felcseréltem, azaz a modellt a kép és magam közé vettem, karhajlításnyira. És ebben a közelségben valahogy a hazudozás már nem megy. Úgyhogy azokról én nem is festek portrét, akiket nem tudok karhajlításnyira venni. Így aztán a politikusok kimaradnak. Kivétel, ha Kossuth Lajos eljön hozzám, és átölelhetjük egymást. Például amikor Görgeiről mintáztam, valami olyan közelségbe kerültem vele, hogy úgy éreztem akkor, hogy már a barátom, átéreztem a tragédiáját. És ezt a megindultságot akartam én kifejezni a szívre tett kézzel.

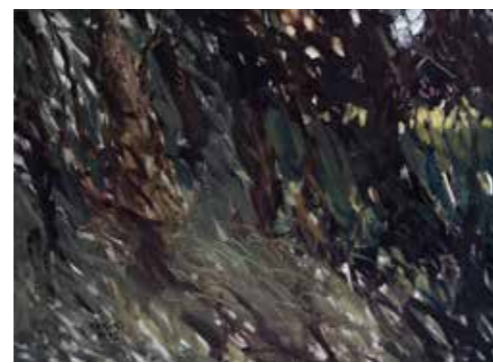
> Azt érzem, hogy önben ott van a nap.

A napnak nemcsak fénye van, hanem kisugárzása is. Minden személynek van kisugárzása. És a művészen van egy érzékelő a másik ember humánus kisugárzását fogni. És az természetes, hogy a távolságot jó lerövidíteni. Én figuratív vagyok, a szó emberábrázolás vonatkozásában. Én abban újítottam meg a portréfestészetet, az emberábrázolást, hogy egy egyszerű dolgot kitaláltam.

A másik, ami engem megkülönböztet másoktól, az nemcsak a realizmusom, hanem annak a régi, de az én koromban már el-

▲ A menyét iramlík, 1986

◀ Hullámtéri erdő, 1992

felejtett igazságnak az újralfedezése, hogy a modellem, az ember – az festői és szobrászi. És az ember minden műfaj alanya. Ha én egy portrét festek, annak olyan egyetemesnek kell lennie, hogy én ugyanazzal a lelkesültséggel tudnék novellát írni róla, regényt írni, filmet forgatni. Én a modelletem nem csupasztim le csak festőire vagy csak szobrászira. És ezért megy nagyon könnyen, hogy a modellemről szobrot mintázzak, mert lekapcsolom a villanyt, és érzem, hogy ott van ő. Rájöttem, hogy a szobrász, amit levez maszkot a modellről, a negatív öntvény, az olyan, mint egy 3D-s fotó, olyan hitelességű. Ahogy átfordítom pozitívba, sérül, veszít a hitelességéből, a tárgyilagosságából. Rájöttem, hogy a negatív öntvényből műalkotás születhet.

Ehhez az kell, hogy legyen a holnap kultúrájában egy olyan művészettörténeti fejezet, amikor a kordivatoktól függetlenül a született tehetségeknek a rangja megmarad. Úgy gondolom, hogy én egy olyan rajzi, festeni tudással csusszantam át a szülőcsatornán, ami tényleg különös szerencse. Abban bízom, hogy lesz igényes művészettörténet a jövőben. Én a holnap nézője előtt borulok le.

> Kik a holnap nézői?

Nagyon gyakran előfordul, hogy a Tate Galleryben, a British Museumban vagy a Modern Art Museumban kiderül, hogy bizonyos képek fejjel lefelé voltak kiállítva 10-12 éven keresztül, és senkinek nem tűnt fel. Csak amikor átrendezték az anyagot, lekerült a falról, akkor látták,

Én a holnap nézője előtt borulok le...

▲ Cigány család, Rakacaszend, 1974

Magától értetődő, hogy az Isten, ahogy megteremtett bennünket, az alapvetően szobrászi. A porból mintázt minket a Jóisten. De a Szentleket úgy adta belénk, hogy kifestett, élővé festett. Engem ez az egyetemeség éltet. Megpróbálom én is mint alkotó, leutánozni a Teremtőt. Valójában én csak másolok.

> Mit gondol a jövő művészetéről?

Nagyon reménykedem abban, hogy a holnap nem ér véget most a háborús fenyegetettség, megússza az emberiség az újabb katalizmát, és holnap még lesz művészet és művészet iránti érdeklődés.

hogy hátul a festő szignálta, és a betűk fejjel lefelé állnak. Amin nem kell meglepődni, ez egy természetes dolog. Gondoljunk Jackson Pollock művészetére, az absztrakt-nonfiguratív tasiszta festészet atyjára, aki szenvedélyes extázisban a hatalmas nagy vászakra festett, csurgatott, öntött, ecsettel, spaklival beavatkozott, szinte áthasította a vásznat. Ő a nagy vásznait leterítette a műterem földjére. Ha garantáltan el akarjuk kerülni, hogy a képnek legyen teteje meg alja, akkor a földre kell teríteni. Leterítette a 3-4 négyzetméteres vásznait és körbejárta, ahogy a vödörből rájuk fröcskölte, rájuk szórta a

írunk, az absztrakt-nonfiguratív művészet egyeduralkodó. A holnap művészt természetesen csak úgy tudom elképzelni, hogy ebből a talajból nő ki, ahol gyakran előfordul, hogy fordítva kerül a kép a falra rangos múzeumok esetében is.

Arra gondoltam, hogy egy hatalmas absztrakt kompozícióra fogok vállalkozni, amit a bartóki muzsika ihlet, és az a látvány, amit a Zeneakadémián a zenekar látványa ad: a barna hangszerek, a vonások játéka, a kürtök fényes csillogása. Úgy fognék hozzá, hogy az óriási vásznat leteríteném a földre, úgy, ahogy azt Jackson Pollocktól láttuk. Ahogy ott dolgoznék a földre leterített vász-

non, az jut eszembe, hogy a kép a mennyezetet is lehetne. Felnézek a mennyezetre, mint egy gyönyörű képi mezőre vagy egy fehér kihívásra, és ahogy alatta járkálok meg forgolódom, közben festem a képet, alakulnak a foltok, és engem valami hallatlan öröm tölt el. Miért ne vihetném én ezt még magasabbra, mint a szokásos? Mert nálam 8,5 méter a belmagasság, hát itt aztán bámulatos lenne! Én akkor már nem is lehetek kiszolgáltatva a gravitációnak, nekem itt a térben már szabad lesz repülni vagy szökellni, vagy ahogy gyerekkorunkban a labdajátékosok a labdát a fejük fölé emelték és röptél a magasban ezt a képet. De arra gondoltam, hogy még magasabbra is tehetném, mint ahogy a reneszánsz mesterek tették a mennyezetet festve. És emelném a tétet, és tovább emelném a képemet: a csillagos eget nézem, az univerzumban a lent meg a fent viszonylagos. Elképezelem a vászنامat, mint a csillagos égboltot, és a motívumok rajta a csillagok.

A valódi csodálatom annak a virtuóz művészelődömnek szól, aki a csillagok zürzavarában egyetlen lendületes vonallal rajzolta fel a Göncölszekeretet, bámulatos vonalvezetéssel, mi több, a Sarkcsillag irányítóját adta az emberiségnek. Én nem leszek egy egyszerű epigon, hanem én majd az összes csillagot felfestem az én hatalmas, kozmikus méretű vászنامra, ami a jövő művészete esetében majd természetes lesz. Fönt lesznek a csillagok,

összekötöm őket egy nagyon érzékeny artisztikus pókhálórendszerrel, és akkor visszajövök a földre, és visszanezék az égre és az én égi vászنامra: az mégiscsak antropomorf lesz, mint az isteni személy maga, aki a saját képére teremtette az embert. Tehát az én képem a csillagos égboltról a Teremtő Isten arcát fogja megmutatni a jövő műpártoló emberének. És ők meg is érdemlik, hogy felismerjék a Mindenható arcát.

A csillagok alkotta pókhálórendszer, ahogy összekötöm, az egy nagyszerű, óriási, kozmikus méretű arcképet fog kiadni a Teremtőről. És én azt hiszem, a Teremtő meg lesz elégedve a munkámmal, és el fogja kérni tőlem. És ha eljárók hozzá vendégségbe száz meg száz év múlva, olyan nagy büszkeség lesz számomra, hogy ott láthatom a mennyei lakban az én képemet a falon, és a Mindenható büszkén fogja mutogatni mindannyiunknak.

THE OPENING OF IVÁN SZKOK'S EXHIBITION AT THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES OR THE CALVARY OF THE HALL OF ART

On 27 March 2023, the exhibition of Munkácsy Mihály Prize-winning sculptor and painter Iván Szkok opened in the Hungarian Academy of Sciences, as part of the Art Evenings event series. The discussion at the opening event was focused on the lack and necessity for the National Exhibition to be held in the Hall of Art annually, since currently it only takes place every five years. Why this is a problem is well illustrated by the following thought of the artist: *Van Gogh had barely 2 and a half years to paint his best works. It is easy to see that he would have had to be born and die twice to succeed in today's system. Or let's take Csontváry, who gave up painting in the last 10 years of his life, because he was misunderstood and shunned. He was not invited to the Hall of Art, and he couldn't manifest his talent.* With these words, Iván Szkok underlines the importance of providing a platform for today's creators to show their talent and to learn about each other's work.

SZKOK IVÁN KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIÁN

– avagy a Műcsarnok kálváriája

Szöveg: Füzes András

Szkok Iván Munkácsy Mihály-díjas szobrász- és festőművésznek 2023. március 27-én kiállítása nyílt a Magyar Tudományos Akadémia Székházában, a *Művészeti Estek* rendezvénysorozat keretében. Az a megtiszteltetés ért, hogy megnyithattam Iván kiállítását.¹ Megállapodtunk, hogy a méltó zenei programot követően egy rövid megnyitóbeszédet mondok, és utána egy beszélgetés keretében átadom a szót Ivánnak, hogy első kézből kaphasson mindenki útravalót a művészetről.

A beszédemet követően Iván kérte az első, majd a második kérdést, de mind-egyiket ugrotta. Láttam rajta, hogy két témára koncentrált, alig várja, hogy sorra kerüljenek, így már tudtam, akármit is kérdezek harmadikra, biztos lehetek a válaszában. Az egyik fontos témája a Nemzeti Múzeum falfülkéiből hiányzó szobrok, melyek történetét levéltárakból részletesen kikutatta, és addig nem nyugszik, míg a szobrok (melyekről nem igazolt, hogy mindből ágyút öntöttek volna) el nem foglalják méltó helyüket. Ezzel a történettel viszonylag hamar végzett, úgy érezte, hogy most minden jelenlevőnek átadta a magával hozott ajándékot, miszerint mostantól senki sem fog tudni úgy elmenni a múzeum előtt, hogy a hiányérzet fel ne ébredjen benne.

Am érezhető volt, hogy a másik témáját, melyet már közel 25 éve hordoz, most elébe akarja helyezni mindennek. Gerzson Pál Munkácsy Mihály-díjas festőművész, mint a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége elnöke azzal bízta meg Szkok Ivánt a 90-es évek végén, járja ki, hogy a rendszerváltásig a Műcsarnok alapító okirata szerint működő intézmény ismét visszataláljon az eredeti küldetéséhez, és újból évente megrendezésre kerüljenek az Országos Tárlatok.

Ekkor kezdődött Iván kálváriája. Beke László, a Műcsarnok akkori főigazgatója ígéretet tett, hogy egész biztosan helyreállítja a rendet, csak Iván legyen egy kis türelemmel. Majd kiderült, hogy az Esküvő 99 kiállítás miatt kell várni... Iván 1999-ben performansszal hívta fel a figyelmet a méltatlan helyzetre, a „disznóságra”: egy nászgyanban két fél sertés (egy fehér és egy fekete) fek-

▼ Kiállításmegnyitó. Fotó: Szigeti Tamás / mta.hu

szik, a disznóölés hangjai, valamint Wagner és Mendelssohn nászindulója kíséretében. Akkor még mint a Szövetség tagja állt ki Iván, ám az eseményt követően a Szövetség megválasztotta őt új elnökévé.

Sajnos az eredeti rend, melyre a Műcsarnokot létrehozták, azóta sem állt helyre. A ma működő öt éves rendszerben Iván szerint a kiállításoknak éppen az előnye nem domborodnak ki: egyrészt, hogy évről évre lappangó új tehetségek kerüljenek felszínre önkéntes beadás alapján, továbbá, hogy a művészet különböző területeit művelő alkotók párhuzamosan lássák egymás munkáit. 1974-ben Szkok Iván volt az egyik legfiatalabb (30 évesen!), aki lehetőséget kapott önállóan kiállítani a Műcsarnokban. Ezt követően vált ismertté, és kapott újabb kiállítási lehetőséget 1978-ban már a Nemzeti Galériában. Iván gyakran hangsúlyozza, hogy *Van Goghnak alig két és fél éve adatott, hogy megfesse életműve legjavát – belátható, hogy kétszer kellett volna megszületnie és meghalnia a sikerhez ebben a mai rendszerben. Vagy a mi Csontvárynk élete utolsó tíz évében nem festett, mert elkerülte a megértés és ünneplés, nem jutott be a Műcsarnokba, nem tudta magát megmutatni.*

Annak idején az egymás mellett bemutatott művészeti területeknek óriási közönsége volt, egy-egy ilyen kiállítást 100-200 ezer ember is látogatott. *Mindenkit érdekelt, hogy milyen lesz a Parlament, mint ahogy most is érdekelt volna mindenkinek, hogy milyen lesz a MÜPA vagy a Zene háza vagy a budai Vár.*

Az alábbiakban idézem Szkok Iván felhívását:

A Műcsarnok alapító okirata 5 fontos pontból áll:

Preambulum – invokáció:

A magyar kormány úgy dönt, hogy vesz egy reprezentatív fővárosi telket, és rajta megépít egy reprezentatív épületet a kortárs magyar képzőművészet számára. Azzal az elhatározással, azzal a feladattal, hogy a Műcsarnokban kell a jövőben megrendezni az Országos Tárlatokat. Addig a Nemzeti Múzeumban rendezték meg és a Tudományos Akadémián.

Tehát az 5 pont:

1. Az Országos Tárlatot meg kell rendezni a leendő Műcsarnok épületében.
2. Minden évben megnyitásra kerül, esetleg két alkalommal: tavaszi szalon és őszi tárlat.
3. Az Országos Tárlat nyílt beadású, nem kurátori műfaj. Bárki beadhat.
4. Az Országos Tárlat zsűrizett, a fő termekben festmények, grafikák, szobrok kerülnek elhelyezésre, és van egy-egy kamaraterem az építészetnek, iparművészetnek, fotóművészetnek, reklámgrafikának. A zsűri 10-11 fős, hogy minden nagy konzolidált, elfogadott irányzat képviseltesse magát, ne egy kurátor véleménye számítson.
5. Az Országos Tárlat rendezett.

¹ A megnyitó szövege a www.orszagepito.net oldalon olvasható.